

ARDELYI ÉLET

POLITIKAI,
TÁRSADALMI,
MŰVESZETI ÉS
KÖZGAZDASÁGI
HETILAP

TARTALOM:

Spectator: Adómorál
Az amerikai prosperitás
legendájának halála
„Nézd Zelea Codreanu,
akárcsak egy kannibál...”

Három esztendeje nem volt
étel vagy ital egy aradi
uccalány szájában

Nem hagyta jóvá a pénzügy-
miniszter az aradi cukor-
gyár 20 millió lejes
büntetését

Az artistanőket is állandó
orvosi vizsgálatra kény-
szeríti az új egészségügyi
törvény stb. stb.

Adómorál

Arad, 1930
augusztus 21.

ARA 20 LEI.

XIX. évf.
25. sz.

Nem reklám,
hanem valóság,
hogy női és leány-

PLESZ

ka-felöltők leg- központi ruhaáruházá-
olcsóbban :-: ban szerezhetők be,
a színház hátsó bejáratával szemben. :-: Óriási választék, szolid
és olcsó árak. :-: Kereskedők részletcsoportjának tagja. —o—

A „Dacia“ és „Központi“
kávéház étterem

Arad előkelő közönségének találkozó helyei!

IDEAL, UNDERWOOD
és hordozható
írógépek

ujak és használtak állandóan rak-
táron. Nagy javító műhely! I-a ga-
rantált friss angol írógépszalagok.
Irodafelszerelések. Izléses nyom-
tatványok. :-: Dombornyomda és
bélyegzők. Állandó gyors és gép-
írási tanfolyam.

Császár, Arad, Strada
Alexandri No. 5.
Telefon 393.

Bevásárlás előtt tekintse meg

Szántó és Komlós

ruhanagyáruház szenzációs ki-
rakatait. — Mélyen leszállított
árak. Mérték utáni rendelések
gyorsan, pontosan és megbizha-
tóan eszközöltetnek. Szenzációs
nagy raktár iskolaöltönyökben.

ARAD, Színházépület.

A volt **Éles Ármin-féle**
helyiségben a mai igényeknek
megfelelő

!! fűszer- és csemege- !
üzletet
nyitottam.

Uj vállalatomhoz a t. közönség b. párt-
fogását kérem. Teljes tisztelettel

Éles Lily.

Legszebben fest, tisztit

KNAPP

v. Weitzer-uca 11.

—:o:—

v. Magyar-uca 10.

Arad legkelleme-
sebb szórakozó-
helye a

Városi Kávéház!

Spectator: Adómorál

Nehéz hozzányulni le nem zárt kérdéshez, legalább is a hatósági eljárás szempontjából el nem döntött dologhoz. Vizsgálatok, sőt letartóztatások után is lehetséges, hogy hivatalos utra terelt, sőt bűnyűnek minősített bonyodalma retorzió alkalmazása nélkül fejeződik

be és fogságba jutott emberek ártatlansága kiderül. Viszont az ellenkező kimenetel is elkövetkezik, habár a kialakult gyakorlatunk tapasztalatai szerint az ilyesmi nem nagyon valószínű. A nagy dérrrel-durral, alantás vádaskodásokra megindított vizsgálatok és bűnyűi nyomozatok legtöbbször eredménytelenül végződtek s így már hozzátörődtünk ahhoz, hogy a legszigorubb vizsgálatok és a legkomolyabb letartóztatások nem tárgyilagosak s nem tényezők, mint a jogrend és jogiszemély régebbi korában. De — sohasem lehet tudni, az ördög nem mindég alszik. Annyi ellenkező tapasztalat után is lehetséges, hogy az ugynevezett Lomási-akta a végén változhatatlan és igazságos elmarasztalással zárul; vitathatatlanul bebizonyul, hogy csakugyan adóeltitkolás történt és csakugyan fiktív könyvvezetés volt, ami kétségtelenül bűn, de a mai helyzet által nagyon enyhült bűn, mert az ilyesmi Gang und Gebe, általánosan elterjedt, sőt azt mondhatjuk: uralkodó bűn és épp az ellenkezője magánembereknél is, vállalatoknál és hatóságoknál is csak szórványos kivétel. Az állam életében pedig olykor szankcionált rendszer, ha baksis is panama divatjához alkalmazkodott. A felelősség az ilyesmikért végső elemzésében már

Rögtön szépít a világhírű
MARGIT crem
 dr. Földes és Hehs
 cégtulajdonosok:
Hehs örökösök

nem is az egyest, talán nem is a társadalmat, még az államot sem terheli, hanem valamennyit együttvéve, amit így fejezhetnénk ki, a kényszerű és elodázhatatlan helyzetet.

A meztelen valóságnak a szemébe kellene nézni, ha már régóta úgy is nem néznénk a szemébe. Minden cifra megfogalmazás nélkül egyszerűen ez a csupaszc valóság. Az adómorál eltűnt a cselekvő részéről is. Az állam sokáig türte, sőt elősegítette az adómorál pusztulását, így a szenvedő fél érthetően most is kiaknázta a helyzetet. Az adóéltitkolás általános volt és ha kitudódott, egy kis áldozattal nagyobb baj nélkül lehetett meguszní. Különbén is becsületes adóvallomás nem létezik, az adófizetés alól is mindenki igyekszik kibujni, az állam legmagasabb polcain ülő személyiségeket is beleértve. Most az állam hirtelen igyekszik változtatni ezen a dolgon, nem az általános morál megjavításával és a reá való rendszeres neveléssel, hanem gyorsan a legkegyetlenebb megtorlás formájában, igénybe veszi a denuncálás nem éppen erkölcsös formáját és a feljelentés megjutalmazásának nem éppen ideális eszközeit. De másként is rombolja az adómorál talapzatát. A halálos gazdasági válságban elbirhatatlan mértékben követeli meg az adóáldozatot s ezt a legkönyörtelenebb eszközökkel hajtja be s ugyszinte természetesen maga tenyészti ki a beteg társadalom nézőszervéül az adóéltitkolást, a hamis könyvekkel való operálást. Lehet, hogy ez tulzás, de nem egészen alaptalan tulzás, amit mondani fogunk: a nyílt elszámolásra kötelezett kereső elemek tönkremennének kivétel nélkül, ha igazán becsületbeli kérdéssé tennék az eszményi adómorált.

Az egyes és az állam egyenes amoralitását fokozza a társadalom inmorális életbölcselete is. Minden kalanddá vált. Minden bizonytalan. Sehol szilárd talapzat, minden csak konjunktura. Igazi sikerei csak a bünös vakmerőségnek vannak. Az egyes és az állam hazardirozását magától értetődőnek tartják és így a társadalom még kiskörü erkölcsi ellenállása is ugyszólván lehetetlenné vált. A nagy mocsárban gyökerező társadalmi romlásban a pénz még nagyobb szerephez jutott, mint valaha és mert ugyszólván nincs többé vagyon csak jövedelem, mert minden jövedelem gazdasági és erkölcsi kockázat eredménye, mert sohsen lehet tudni, meddig tart egy általános, vagy részleges konjunktura, ezt a bizonytalan pénzt és ezt az ingadozó jövedelmet mindenáron, minden eszközzel, minden kockázat bedobásával igyekeznek a legnagyobb mértékben megkaparintani, az egyes problematikussá vált becsületének, az állam lelketlenné vált adópolitikájával a társadalom megkopasztott erkölcsével való teljes leszámolás útján. Ezt a pénzt hajszolja az egyes és az állam, ezt a pénzt hajszolja minden denuncians, ezt szolgálja ki a szerencsétlen könyvelő, ennek rabszolgája az irigyelt elnökigazgató és a jövedelem után való örült futkozásban egyik sem vetheti a másik sze-

mére az eszközök szennyes voltát, hiszen mindegyik letért a régi egyenes utról, mindenki: egyes, társadalom, állam egyaránt s hivatalos ember és denunciáns, magánszemély és vállalat között legfeljebb árnyalati különbségek vannak, a sikert pedig az egyik oldalon csak a hatalom, a másik oldalon csak a szerencse dönti el, nem pedig az erkölcs uralma. A felelősség kizárólagosságát vagy fokozatosságát nem tudjuk ma már eldönteni. Ha így tesszük fel a kérdést: bűnös-e az egyes, mert élni akar, bűnös-e a társadalom, mert szüksége van anyagiakra, bűnös-e az állam, amikor kötelezettségei megnöttek, bűnös-e egyedül és kizárólag, akkor azt kell válaszolnunk: nem bűnös. Ha pedig bármelyiket kivesszük a nagy logikai összefüggésből s csak önmagában a magas törvények szerint nézzük, akkor megint azt kell mondanunk: hogy igen is bűnös. Az eredmény ugyanaz, ha más lát, így tesszük fel a kérdést: ártatlan-e vagy nem ártatlan? A nóta vége mindenképpen az, hogy nem úgy van, mint ahogy kellene lenni és egyelőre nem is lehet másként, mint ahogy van. Most mindenki más, mint aminőnek lenni kellene. Hiszen az egyestől az államig, mindenkinek élni és cselekedni kell és egyik sem tud úgy élni és úgy cselekedni, ahogyan kellene, ezért érthető, úgy cselekszik, ahogy éppen lehet.

Persze azt lehet válaszolni erre, hogy ez a magyarázat is tökéletesen erkölcstelen, hogy nihilizmus, amit mondunk. Csakugyan erkölcstelen és csakugyan nihilizmus. Nem más, mint a kor szótárával való beszéd, a kor instrumentálásához alkalmazott szöveg. Nem szégyenkeztünk és nem mentegetődzünk. Még arra sem hivatkozunk, hogy milliók vannak, akiknek nincs alkalmuk adóbűnököt elkövetni, egyszerűen, mert az állam nem vet ki reájuk adókat ha kivétné, nem tudná azokat behajtani. De ez is bűn és ez is erkölcstelenség, mert az erény és erkölcs igazi uralma idején nem volna szabad embernek lenni, aki a létminimum szégyene alatt áll. Nem dicsérjük a bűnt, se az egyes, se az állam bűnét. Csak magyarázunk. Arról sem beszélünk, mit kellene tenni. Pedig nagyon jól tudjuk, hogy mi a tenni való: mindent megváltoztatni az egyestől az államig, az erkölcs, az igazság, a jog és okosság eszközével. Ma azonban egyik sincs meg. És ha nincsen meg, nem lehet csodálkozni a bűnök uralmán, nem lehet csodálkozni, hogy a kisebb szervezetet üldözi az állam és viszont ami az állam alatt van, nem tiszteli az állam tekintélyét. Vissza kellene térni oda, ahonnan a romlás kilépett, de ezt a barlangot is átépíteni, hogy a belőle kilépett bűn éhenhaljon, de viszont a bűnök új nemzedéke sokáig el ne hagyassa bölcsőjét. Vólnának tenni valók, de ezeket fent kell kezdeni, ott végeztetni az általános csalásnak. Kezdeni pedig nem denunciacióval, nem hitetvesztett vizsgálatokkal, nem kegyetlen büntetésekkel, hanem teremtő nagy állam és társadalmi munkával. Nem Vajdával és nem Madgearukkal.

Az amerikai prosperitás le- gendájának halála

Az „Erdélyi Élet“ számára elmondotta
**KÁROLYI MIHÁLY a magyar népköztársaság
első elnöke**

A magyar köztársaság első elnökének amerikai útját a legnagyobb érdeklődés előzte meg és a magyar demokráciáért vívott heroikus küzdelmét az egész világ demokráciájának szeretete kíséri. Károlyi Mihály, a magyar dolgozók ideálja, akinek nevét a magyar parasztok és a magyar nincstelenek reménykedve áhitattal ejtik ki, kizárólag az Erdélyi Élet hasábjain számol be amerikai útjáról s az ottani magyarság helyzetéről. — Károlyi Mihály szenzációs írását folytatásokban közöljük.

Öt és fél hónap amerikai tartózkodásam alatt Newyorktól San Franciskóig, északról délre, több mint 60 várost látogattam meg és legalább is 80 előadást tartottam angol és magyar nyelven. Beszéltem a legreakciósabb milliárdosok társaságának, de beszéltem a legszörnyűbb nyomorban élő munkanélkülieknek is. Volt eset, hogy az áloktóbrista magyarok bojkottjának és ellenem irányított propagandájának sikerült gyűléseimet megzavarni. Három-négy ilyen esetem volt. Ezzel szemben hangszoró segítségével 20.000 főnyi tömeg előtt is beszéltem. Tartottam előadást a legelső keleti és nyugati egyetemeken, hol az ifjuság körében a legnagyobb sikereket értem el, így a losangelesi nagy kaliforniai egyetemen, aztán Bostonban, Oberlinben, Buchlyben.

A gyűléseken amerikai szokás szerint kérdésekre is adtam választ. A „fehér“ magyarok sohse mulasztották el, hogy fel ne tegyék szimplista kérdésüket, hogy miért adtam fel a területi integritást. Mintha nem tudták volna, hogy azt Károly király, Andrassy és Horthy már előttem megcselekedték: Károly, amikor októberi manifesztumában szétdarabolta Ausztria—Magyarországot. Andrassy, amikor Lansingnek adott jegyzékében elismerte hadviselőfélnek a csehszlovák államot és jogos igényeit a magyar területekre és Horthy, ez a fordított Nelson, aki a flottát maga adta át a megalakult Jugoszlávia nemzeti tanácsának. A feltett kérdésekből megismertem az ellenem szervezett ostoba propaganda minden frázisát. Egyszer azt is megkérdezték tőlem, hogy miért nem fogadtam el 1918 novemberében Ludendorff tábornok felajánlott 200.000 katonáját, amivel Magyarország szétdarabolását meg lehetett volna akadályozni.

A véletlenszerűen úgy akarta, hogy a legnagyobb krízis alatt utazzam keresztül-kasul Amerikát. Az Egyesült Álla-

mokban volt régebben is prosperitás, ami a kolonizálásnak volt folyóánya. De a világháboru után sohasem látott fel-
lendülésnek örvendett ez az ország. A kimerült európai piac az ölébe hullt. Amerika erre a piacra rendezkedett be. Gép-
technikáját, annak kihasználásait, módjait s magát a kon-
centrációt erre a célra a legtökéletesebben kiépítette, ami a
termelés technikájának új forradalmával volt egyenlő. Addig
jól is ment minden, míg Európa maga is talpra nem állt,
sőt maga is tulprodukcíóba nem esett.

Amerika valóságos misztikus naivitással hitt prosperi-
tásában. Valahogyan úgy képzelte a dolgot, hogy az valami
mennyei ajándék, melyet jutalmul kapott a mindenhatótól,
mert szorgalmasabb és erkölcsösebb, mint a többi nemzetek.
Amerikában nemcsak gazdasági megrázkódtatásról van szó.
Amerika egy hitelmélet összeomlásán megy keresztül. A
fordista kecske és káposzta elmélet valótlannak bizonyult.
Ford ugyanis azt az elméletet hirdette, hogy a termeléshez
a fogyasztás fokozása szükséges, amit viszont magas munka-
bérekkel lehet biztosítani. A munkásoknak ez a „több munkabér,
kevesebb munkaóra“ elmélet, hogyan is ne tetszhetett volna.
A wall-streeti krachokon keresztül azonban meg kellett ér-
teni, hogy a többtermelés önmagában krizist idéz elő. Ford
és az egész amerikai kapitalizmus a takarékoság helyett a
költekezést prédikálta. A reklámok és részletfizetési rend-
szerek a vételkedvet a maximumra fokozták. Amerikában
nemcsak házakat és autókat, de a mindennapi élet legap-
róbb szükségleti cikkeit is lehet részletre vásárolni. A tech-
nika, a koncentráció és a racionálás összes fogásaival erre
az óriási konjunkturára rendezkedett be.

A tulprodukcíó krízise azonban bekövetkezett. A gyá-
rak többet termeltek, mint amennyit a közönség fogyasztani
képes. A részletfizetési organizmus összeomlott. A munká-
sok millióit el kellett bocsátani. Némelyek szerint öt, má-
sok szerint nyolc millió a munkanélküliek száma. A munka-
nélküliek természetesen csökkentik a belső vásárló képes-
séget. És ha magasabb munkabéreket itt-ott meg is tartották,
ez csak a munkában visszamaradottaknak adatott meg s
nem az elbocsátott munkásoknak. A helyzet annyival is
súlyosabb, mert nemcsak az ipar, de a mezőgazdaság
terén is hasonló a tulprodukcíó. Amerikában az 1928-as ter-
més még részben ma sincs eladva. És semmi remény sincs
arra, hogy ez a krízis enyhüljön. Canada az utolsó tíz év
alatt termelését megháromszorozta. Oroszország rohamlépé-
sekkel igyekszik öt éves gazdasági tervét négy év alatt meg-

A SIMAY uszoda és napfürdő

Nők és férfiak együtt. Nyitva mindennap d.u. 6—8-ig Uszás tanítás

valósítani. A technika folyton tovább fejlődik. Láttam gépeket, melyek egy csapásra két-három-négyszáz ember munkáját teszik feleslegessé. A vámsorompók fokozása kétélű fegyver. Hol a kivezető ut — kérdik egymástól az emberek kétségbe esve. Kapitalista alapon, minthogy a honi piac nem elegendő, csakis új piacok szerzése marad hátra, tehát csak fegzverkezés a háboru! Háboru a többi imperializmusok, elsősorban Anglia ellen, mert Anglia a második nagy impérium, melynek piacait el lehetne hódítani.

Érdekes volt tapasztalnom, hogy az az Amerika, mely a szociálista elméletet egyáltalán nem ismeri s mely meg volt szokva, hogy az összes „izmusokat“ egy kalap alá foglalja, mégis józanul ítéli meg az oroszországi eseményeket. Az amerikai embert Oroszország nem izgatja. Az amerikai a dolgok materiális megítélésére hajlandó. Ha nem is ismeri a kollektív gazdálkodás elméletét, egykettőre megérti annak jelentőségét. Ha az amerikaiak félnek is a bolsevizmustól, semmi sem érdekli őket jobban a jelenlegi krízisben, mint éppen a szocialista termelési rend megismerése. Nem is volt gyűlésem, ahol ez a kérdés fel nem vetődött. Ők nem hivei a félrendsabályoknak. Nagy hajlandóságuk van arra, hogy a dolgokat a végletekig vigyék. Ha kapitalizmus — legyen teljesen kapitalizmus. Ha ez nem bizonyul jónak, hajlandók elletétes állásfoglalásra.

Jellemző jelenség, hogy a krízis közepette az újságok a kapitalista világ nyomása alatt mennyire hangoztatják a prosperitás visszatérésének elméletét. Ha a lapokban úgy nyilatkoztam, hogy azt hiszem, az amerikai krízisnek mélyebb okai vannak és nem egyhamar fog elmúlni — nyilatkozatom ilyen passzusait kihagyták. Amerikában nincs állami cenzura, nincs hivatalos lap, de az összes újságok feltétlenül engedelmeskednek a nagy tőke érdekeinek. A fogékonyság, amivel az amerikaiak az orosz kérdést fogadják, onnan is magyarázható, hogy a hiper-kapitalizmus a maga racionalizálásával már is előkészítette az embereket a kollektív életre. Az amerikai nem individualista, mint az európai. Egész élete standardizálva van. Az amerikai hotel már ma is valóságos falanszterre emlékeztet. Newyorkban most tervezik egy ház építését, melynek 35.000 lakója lesz. Az amerikai mind egyformán ruházkodik, egyformán eszik, egyforma autón száguldozik. Nagyon kevés variáció jellemzi az Egyesült Államokat. Newyorktól San Franciscóig az élet mindenütt egyforma. Még tájszólások is alig vannak ezen az óriási területen, nemhogy a viseletek mások volnának. Az ilyen mentalitású nép nem irtózik annyira a szociális élet ridegségétől. Amerika ma is állandóan automatikusan mechanizálódik.

A nagytőke mint egy vacuum cleaner szívja fel a magántulajdont. A koncentráció nemcsak a gyárakban, de az ipari és kereskedelmi élet, a vállalkozás minden terén — mint vendéglők, gyógyszertárak stb. stb. — hihetetlen mér-

téket öltött s elnyomja és lehetetlenné teszi a kispolgárok megélhetését, akik rohamosan proletárizálódnak. Mégis téves volna azt hinni, hogy az amerikai mamut-kapitalizmus minden rázkódtatás nélkül egy szép napon szocialistává alakulhat át. Ez nem valószínű azért, mert talán sehol sem olyan brutális a kapitalista osztály, mint Amerikában. Míg az európai állam politikai és jogi alkotmány, addig az amerikai, mely a koloniális rendszerből és nem a feudalizmusból nőtte ki magát, főleg gazdasági alkotás. Amerikában csaknem elvannak ismervé, hogy a politika üzlet. Az elnökválasztás inkább szórakoztató nagy sportesemény, melynek édeskevés köze van az elméletekhez. Az egész amerikai alkotmány inkább indirekt részesedésre van felépítve. Az amerikai választó minden négy évben megy az urnához. Ez az ő „derby“-je. Hogy mennyire brutális az amerikai tőke, már csak abból is látszik, hogy munkanélküliek semmiféle -segélyben nem részesülnek. Míg Európában, ha hipokrita alapon is, de formulákat keresnek az igazságtalanságok leplezésére, addig Amerikában ezt a fáradságot sem veszik. A legbekiáltóbb juszticimordokat követik el és hallhatja is az ember, amint szemrebbenés nélkül mondják, hogy „bár tudjuk, Zacco és Vanzetti ártatlanok, mégis kivégeztük őket, mert forradalmárok voltak“.

Dr. B. Gy.

„Nézd Zelea Codreanu, akárcsak egy kannibál...“

— Hozzászólás a mármaroszigeti templomtűzhöz —

Irta: *Ferenczy György*

Néhány héttel ezelőtt Bukarestben jártam.

Az uccákon valósággal ember-ember hátán. A sétálók végeláthatatlan sokasága hullámozott fel és alá. Esteledett. Ilyenkor lüktet igazán az élet a Calea Victorián és a Boulevardokon.

A Cercul Militar előtt a sarkon álltam és egy bukaresti ügyvéd barátommal (nemzetisége román, vallása görög keleti és egyik legelőkelőbb bojár család sarja) beszélgettem.

Egy fiatalemberre lettem hirtelen figyelmes.

Nemzeti viseletbe volt öltözve. A széles tüsző alól kilógott majdnem térdig érő inge. Az egész apró kampóske-resztekkel volt kiszinezve. Fekete kalapja alól kilógott csapzott haja. Szemeiből vad elszántság, mindenre képes brutálítás tükröződött vissza.

Fogai között szájában élével kifelé egy meglehetősen hosszú, élesre kifestést szorongatott. A kés markolata rézből volt és különböző faragások diszítették.

Lenn, a legsötétebb Macedóniában láttam ilyen gyilkoló szerszámokat. A komitácik, meg a banditák használják arrafelé.

Ahogy megláttam, azt hittem, hogy egy örült, aki valamelyik tébolydából szabadult ki. Az első pillanatban mosoly szaladt végig arcomon, annyira nevetséges volt ez a figura.

Alig haladt el mellettünk, barátom, a bukaresti ügyvéd megszólalt:

— Nézd Zelea Codreanu. Akárcsak egy kannibál... — Majd amikor észrevette, hogy értelmetlenül merednek felé szemeim, folytatta. — Igen. Ez a fiatalember, aki késsel szájában arcodba vigyorgott Zelea Codreanu, a hirhedt antiszemita vezér volt.

Valósággal gyökeret vertek a földbe a lábaim és úgy néztem utána. Zelea Codreanu azonban néhány pillanat múlva késével együtt eltűnt szemeim elől. Elnyelte a Calea Victoriei járda tömege.

Hirtelen átvillant agyamon mindez, ami ennek az embernek nevével kapcsolatban történt az elmúlt években.

Nagyvárad, Kolozsvár, Iasi. Diákzavargások. Rombolás. Verekedés. Templomgyalázás. Védtelen emberek ellen elkövetett orvtámadások. Gyanutlan utasok kihajózása a vonatokból. Halottak. Sebesültek. Milliós károk. És mindazt, amit erre mifelénk konszolidációnak neveznek.

Hirtelen átvillant agyamon, hogy egy gyilkos ment el mellettem. Egy ember, akinek kezéhez vér tapad. Hisz ő volt Iasi rendőrprefektusának gyilkosa. A bíróság felmentette.

Costa Foru, az Emberi Jogok ligájának romániai főtitkára volt a prefektus özvegyének képviselője. Ez a talpig ember, izzig-vérig humanista, szabadgondolkodó europier, beszédében rámutatott mindazokra a következményekre, amelyekkel járni fog az, ha Zelea Codreanuból hőst csinálnak.

Zelea Codreanu szabadlábba került és tovább izgatott.

Costa Forut, az őszhaju öreg embert Kolozsvár állomásán egy diáksapat összeverte. Mintegy huszan orvul megtámadták, agyba-főbe verték. És a szegény öreg „jó ember“ hónapokig súlyos betegen feküdt a kolozsvári orvtámadás után.

* *

Az elmúlt napokban jutottak mindezek eszembe, amikor egy napon két világra szóló szenzáció történt országunkban: „ismeretlen tettesek“ felgyújtották a mármaroszigeti zsidótemplomot, Bukarestben pedig felmentették Zelea Codreanu, a vasgárda vezérét.

Zelea Codreanu felmentése megtörtént. A bíróság ítélezett. Nem szólhatok egy szót sem. A bíróság ítéletét nem szabad kritizálni. Nem is akarom. A törvénykező bírák jól tudják mit cselekedtek.

A mármaroszigeti templomégéshez van néhány szavam.

Amikor ez a szomorú hír megérkezett Aradra, a kávéházba a márvány asztal mellett valaki viccesen megjegyezte:

— Meglátjátok, még azt is megérjük, hogy azt fogják mondani: a zsidók gyújtották fel.

Megértük. A napokban már olyan hír látott napvilágot

egyek bukaresti lapokban, hogy a zsidók gyújtották fel. Hogy ez e „vád“ mennyire nevetséges, azt felesleges hangsúlyoztatnom. De jellemző, hogy egyáltalán napvilágot láthatott ez a hír.

... és ezalatt mi történik Máramarosszigeten? A templomtűzet gyújtogatás okozta ezt megállapította a vizsgálat. Tovább azonban nem jutott. A tettesek „ismeretlenek“. Az újságírókat azonban sorra citálják fel a vizsgálóbíróhoz. Még ki fog sülni, hogy ők a hibásak, mert kötelességüket teljesítették: megírták, hogy bűnös kezek felgyújtották a templomot.

* *

Borsán kétezer ember hajlék nélkül éhezik, Máramarosszigeten felgyújtják a templomot, Besszarábiában, Bukovinában tovább tombol az antiszemita izgatás, a Vasgárda fenyegetőzik és Vajda belügyminiszter nyilatkozik a sajtónak:

— Az antiszemita mozgalom le fog csendesedni s nem fog nehézségeket okozni a kormánynak.

Boldogok akik hisznek.

Leszállítani

a helyárat egészen addig a színvonalig, amelyen ma a közönség pénztárcája van, ezt tervezi a színház, hogy a legközelebbi évvel sikeresebben felvehesse a harcot. Nem rossz gondolat. Ez a pénztárca az utolsó évtizedben nagy viharokat állott ki. Tépték jobbról és tépték balról, megfúrták alulról és megfúrták felülről s így igazán nem csoda, hogy míg a színházi jegypénztárig eljutott, már csak hálni járt bele a lélek. A színházak jól látják a helyzetet. Az a közönség, amely kevesebbet költ a terített asztalra, olcsóbb ruhákat vásárol s türi könyvszámlája lesóványodását, ez a közönség olcsóbb jegyeket is kíván a nézőtérre. Ne higgyék azonban, hogy ezzel a leszállítással most már minden rendben van. Hogy most már akár rá is mordulhatnak a közönségre, be a színházba, egy-kettő! A helyárat leszállítása kétségkívül szeszere sakkhuzás, de ugyanakkor a műsor nívóját is fel kell emelni. Tartsák szem előtt, ha üres is a zsebe ennek a közönségnek, a lelke nem üres. Ez a lélek még a legrosszabb napokban is szünet nélkül gazdagodott, szinesedett és több-rétű lett. A sorscsapások csak igényesebbé tették. Tanult, művelődött, magasabb polcra lépett. Ezzel is számolni kell. Ami tíz évvel ezelőtt talán sikert robbantott ki, az ma csendes, vagy éppenséggel szálnalmas mosolyt csal elő. Nem csupán a közönség tárcájának nívójához kell tehát alkalmazkodni, hanem lelke nívójához is. Olyan darabokat is kell

szinre hozni, melyek a *mai* közönség lelkiületét tükrözik vissza. Ha ezzel a kettős felkészültséggel indul neki az évadnak, akkor bizonyos, hogy az életre való és a művészi felülkerekedik. A színház, amely ennyire számol a gazdasági helyzettel és a közönség izlésével, nem fog üres nézőtér előtt játszani.

Ugyanezt az elvet rá lehet huzni majdnem minden vállalkozásra is. Igaz, a vállalkozásnak ma sok sөvényen kell átvergödni. De a gazdasági politika sөvényei ellenére is nagyot tud művelni az, aki simul a viszonyokhoz, aki számol a közönség *mai* helyzetével. . . Szeretnénk, ha a színház akcióját igazi siker szépítené meg. Mert ha üres is a zsebe ennek a szegény városnak, a művészet oltára nem maradhat kopár.

Most kezdődött meg csak a vizsgálat az Erdélyi Hitelbank ellen érkezett jelentés ügyében

„Azt sem mondhatom, hogy történt adóeltitkolás, azt sem mondhatom, hogy nem történt“ — jelentette ki Taranu Victor vezérinspektor

A elmúlt hónap utolsó felében jelentés érkezett az aradi pénzügyigazgatósághoz a Societate Bancara aradi fiókja illetve az Erdélyi Hitelbank ellen és a feljelentő, aki azelőtt a bank tisztviselője volt, azzal vádolta a pénzügyi igazgatóságot, hogy a bank jövedelmét eltitkolták, sokkal kevesebbet vallottak be a tényleges jövedelemnél, miáltal az adóeltitkolás vétségét követték el. A feljelentésről annak idején beszámoltak a napilapok is és megírták, hogy a vizsgálatot a bank ellen lefolytatták, amelynek során megállapítást nyert, hogy a feljelentésben foglalt adatok nem felelnek meg a valóságnak és semmi néven nevezendő szabálytalanságot a pénzügyi igazgatóságnál nem találtak.

A nagyközönség látva azt, hogy ismét egy denúciálásról van szó, amely minden alapot nélkülöz, rövidesen napi-rendre tért az egész eset felett.

Az elmúlt napokban bizalmasan arról értesültünk, hogy a bank ellen a vizsgálat még folyamatban van és tévedésen alapulnak azok a hírek, amelyek a vizsgálat befejezéséről szóltak. Felkerestük tehát Taranu Victor pénzügyi vezérinspektorát és tőle kértünk felvilágosítást ebben az ügyben. Taranu vezérinspektor az „Erdélyi Élet“ részére a következő nyilatkozatot tette:

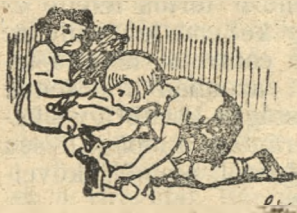
— Információjuk megfelel a valóságnak — mondotta — mert nemhogy nem nyert befejezést a vizsgálat az Erdélyi Hitelbank, helyesebben a Societate Bancara aradi fiókja ellen, hanem csak ezután fogom lefolytatni.

— A helyzet itt a következő: Valóban feljelentés érkezett a bank ellen, hogy adóeltitkolást követett el, a feljelentés azonban konkrétumokat nem tartalmaz. Annyit mond csak, hogy adóeltitkolás történt.

— Erdemében azonban a feljelentéssel eddig nem tudunk foglalkozni és a vizsgálatot sem folytathattam le, mert minden időmet lefoglalta a Lomási illetve a Marosgalonyai Erdőipar elleni vizsgálat. Most hogy azt befejeztük kerülhet csak sor az Erdélyi Hitelbank ügyére.

— Ez a vizsgálat szintén hosszabb ideig el fog tartani és mlután még a kezdet kezdetén sem vagyunk, erdemében nem tudok nyilatkozni. Azt sem mondhatom, hogy történt adóeltitkolás, azt sem mondhatom, hogy nem történt. Erre majd a jövő fogja megadni a választ.

Boksánbányán nyaral a város vezetősége

Ilyenkor augusztusban, amikor a legelviselhetetlenebb szokott lenni a kánikula, megritkulnak az emberek az uccán, a kávéházak terraszáról igen sok ismerős arc tűnik el egy időre és akárkit keresünk hivatalában a legtöbb esetben a válasz: szabadságon van. A város vezetői is egy esztendő fáradságos munkája után kivették szabadságukat és elmentek pihenni. *Dr. Marsieau* Justin prelektus és *dr. Luțai* Cornél polgármester augusztus elsején vették ki szabadságukat és Boksánbányára utaztak, ahol a Velitsek Szanatórium csendes magányában pihenik ki az elmúlt hónapok, a munkában eltöltött esztendő izgalmaikat. Egészen bizonyos azonban, hogy a Szanatórium parkjában séta közben sok Aradvárost érdeklő kérdés kerül szóba és valószínűleg nem csalódunk akkor, amikor feltesszük azt, hogy sok újabb terv születik meg a boksánbányai sétányok lombjai alatt. *Dr. Velcsov* Géza alpolgármester két hetes szabadságát Magyarországon töltötte, ahol Debrecen közelében van birtoka. Hazaérkezte után *dr. Raicu* Aurél alpolgármester kezdte meg szabadságát, aki szintén Boksánbányára utazik és így a bánáti nyaralóhelyen együtt lesz a város vezetősége.

AZ

„Erdélyi Élet“

minden száma szenzációs
tartalommal jelenik meg!

Iliescu pénzügyi főtisztviselő százötvenezer lejjel akarta megzsarolni Nagy Károly ismert temesvári kereskedőt

A zsarolási manőver detektívregénybe illő részletei — Az álszűcs szerepe — Két tanu az ablak mögött — Vizsgálat indult a zsaroló ellen és a napokban ment el Temesvárról a részletes jelentés Bucurestibe

Néhány hónappal ezelőtt nagy feltűnést keltett Temesváron, hogy a pénzügyigazgatóság egyik főtisztviselőjét, *Iliescu* controlort, aki valósággal rettegésbe tartotta a város adófizető polgárait, hirtelen áthelyezték a regátba. Az első napokban különböző hírek keltek szárnyra, visszaélésekről suttogtak a városban, később azonban napirendre tértek felette és legfeljebb csak mint egy kellemetlen emlékre gondolnak vissza *Iliescu* controlor urra a temesvári kereskedők. Az újságíró előtt azonban nincsenek titkok és előbb-utóbb minden nyilvánosságra kerül. Így sikerült nekem is Temesváron jártamban lerántani a leplet *Iliescu* ur hirtelen áthelyezésének titokzatos okairól, aminek következtében most a vizsgálat folyik ellene.

Áthelyezésének oka: súlyos visszaélések, egy rosszul sikerült zsarolási kísérlet, amiért a controlor urat elvesztett, 150.000 lejjel akarta megzsarolni Temesvár egyik közismert kereskedőjét, aki azonban detektívregénybe illő zseniálitással leleplezte a pénzügyi tisztviselő bűnös üzlemtitkait.

Néhány hónappal ezelőtt történt, hogy beállított Nagy Károly szalagkereskedő üzletébe *Iliescu* controlor ur. Kora reggel, nem sokkal üzletnyitás után érkezett.

— Kedves Nagy ur — kezdte mondókáját fölényes hangon — feljelentés érkezett ön ellen, hogy hamis könyveket vezet és jövedelmét eltitkolta.

A kereskedő csodálkozó szemekkel meredt *Iliescu* urra és tiltakozni próbált a gyanúsítás ellen. A controlor azonban ezzel mit sem törődött, hanem erélyes hangon felszólította:

— Kérem adja át a könyveket.

A kereskedő azonnal rendelkezésére bocsájtotta a könyveket és *Iliescu* visszavonult az üzlet irodahelyiségébe és megkezdte a könyvek felülvizsgálatát. A könyvvizsgálat egész délelőtt tartott, délben pedig határozott hangon jelentette ki:

— Az ön könyvei Nagy ur hamisak. — Miután azonban a vizsgálat még hosszabb időt vesz igénybe, a könyveket magammal fogom vinni:

Nagy Károly, aki egyike a legtisztességesebb kereskedőknek és soha semmi néven nevezendő inkorrektiséget nem követett el, ártatlanságának biztos tudatában tiltakozott a gyanúsítás ellen, majd energikus hangon jelentette ki:

— Könyveim szabályszerűen, az igazságnak megfelelően vannak vezetve. Tessék csak lefolytatni a vizsgálatot és meg vagyok győződve róla, hogy ártatlanságom ki fog derülni. A könyveimet azonban az üzletből elvinni nem engedem. Ha ön felül akarja vizsgálni, tessék tegye azt meg itt az irodámban. Zárja be a kasszába a könyveket, a kulcsot vigye magával és délután folytassa itt tovább a vizsgálatot. De innen a könyveket kivinni nem engedem.

Iliescu látzott, hogy nem szívesen bár, de belement ebbe az elintézésbe. Elbucszott miután a kasszába bezárta a könyveket és távozott. Délután ismét megjelent a controlor az üzletben.

— Nagy ur az inspector ur akar önnel beszélni — mondotta — jöjjön fel a pénzügyigazgatóságra.

A pénzügyigazgatóság egyik emeleti helyiségébe vezette a kereskedőt Iliescu, aki közölte vele, hogy az inspector Bucurestiből többek között ennek az ügynek a kivizsgálására érkezett Bucurestiből.

Nemsokára megjelent a helyiségben és az inspector ur, aki beszélgetés közben rámutatott arra, hogy milyen kár származhatik ebből, ha a kereskedő kiteszi magát a hosszadalmas vizsgálatnak. Nagy Károly állandóan azt hangoztatta, hogy ártatlan, mikor azonban az „inspector“ erőszakoskodott, a következőket jelentette ki:

— Az igaz, hogy mintegy 30.000 lej kárt okoz nekem ez a vizsgálat. Bár ártatlan vagyok, de hogy megszabaduljak a herce-hurcától, legyen a maguké az a 30.000 lej.

— Hogy gondolja ez a törmedtírá az „inspector“ — mi öten osztzkodunk ezen a pénzen. 150.000 lejt fog fizetni.

Nagy Károly alig tudott szóhoz jutni a csodálkozástól. Az „inspector“ megsem várta a választ folytatta:

— Látom gondolkodik. Nem bánom holnap délig adok magának gondolkodási időt.

És ezzel elbocsájtotta a kereskedőt, aki azonnal egy ügyvédhez szaladt és előadta, hogy mi történt vele. Az ügyvéd vonogatta a vállát, majd kijelentette, hogy az lesz a legokosabb, ha fizet, mert nem jó a fináncokkal ujat huzni.

A kereskedő nem tehetett mást, mint másnap 200.000 lej kölcsönt vett fel a bankban és várta, hogy jöjjön Iliescu controlor ur.

Iliescu nem váratott sokáig magára. Hátramentek az irodába, ahol a könyvekre ráírta: „Megvizsgáltam és rendben levőnek találtam. Iliescu controlor“ és ezután Nagy Károly leolvasta az asztalra a 150 darab ropogós ezrest. Iliescu, aki nem vette észre hogy az egyik ablaknak a nyílásán négy szem figyel, meglepődötten zsebre tette a 150.000 lejt és távozott. A jelenetet azonban az ablakrésen keresztül Nagy Károly két tisztviselője végig nézte. Tanuk előtt történt tehát a pénz átvétele.

A zsarolásról tudomást szerzett *Taranu Victor* pénzügyi főfelügyelő és magához hívatta Nagy Károlyt és megkérdezte tőle:

— Nagy ur vissza akarja kapni a 150.000 lejét?

A kereskedő természetesen igent mondott, mire Taranu felszólította, hogy mondja el részletesen hogyan történt a zsarolás. Nagy Károly után kihalgatta a két tanut is, akik elmondották, hogyan történt a pénz átadása. Most már Iliescu sem tagadhatott. Taranu jelentette az ügyet Bucurestibe, Iliescut' azonnal áthelyezték a Regátba, Nagy Károly visszakapta pénzét és Temesvár megszabadult egy zsarolótól.

Iliescu ügyében azonban tovább folyik a vizsgálat. Néhány nappal ezelőtt leirat érkezett a temesvári inspectorátushoz Bucurestiből és részletes jelentést kértek Iliescu temesvári zsarolási kísérleteiről. A jelentés most ment el és azt felfogják használni az Iliescu elleni vizsgálatnak.

Iliescu eseténél véletlenül két tanu is volt és ennek köszönhette Nagy Károly, hogy visszakapta a 150.000 lejét. De hány ehez hasonló eset történt, ahol nem voltak tanuk?

Ferenczy György

Száztiz millióval emelték fel ebben az évben a Resica művek adóalapját

Az elmúlt évben csak 27 millió lej jövedelem után fizetett adót az ország egyik legnagyobb vállalata

Univerzális igazság az, hogy a kisexistenciáknak, a kisiparosoknak, és kereskedőknek százai véreznek el az adófronton. Az elviselhetetlenül magas közterhek sulya mindnyájunkat nyom és még sincsen menekvés, mert ha kenyérre nem is telik, az adót azt ki kell fizetni, mert különben jön a végrehajtó, kihuzza fejünk alól az utolsó vánkost, megperdül az állami jazz és dobra kerül vagyunk utolsó roncsa: a legutolsó nadrág is.

Letagadhatatlan tény, hogy az adóketések körül számtalan igazságtalanság történik és amíg a kisemberek jövedelmük legnagyobb részét adóba kénytelenek fizetni, ugyanakkor egyes kiváltságosok nevetségesen csekély adót fizetnek. Kevesen tudják azt, amit most az Erdélyi Élet hoz először nyilvánosságra, hogy az ország egyik legnagyobb vállalata, ahol az igazgatók és az igazgatóság tagjai milliós tantemeket élveznek, az elmúlt esztendőben 27 millió lej jövedelem után fizetett adót.

Ugylátszik a pénzügyi hatóságoknak is szemet szurt ez az állapot, mert ebben az esztendőben nem kevesebbel, mint 110 millió lejjel emelték fel a Resica adóalapját és ebben már — mint az Erdélyi Élet illetékes helyről értesült — 137 millió lej jövedelmet állapított meg az adóketőbizottság.

Három esztendeje nem volt étel vagy ital egy aradi uccalány szájában.

A gyomor felett egy nyitott seben keresztül gumicsóven táplálkozik. — Foglalkozását pedig tovább folytatja.

Este kilenc óra lehetett. A kávéházi terraszokon már elfoglalták helyeiket a zenészek és a pincérek felkészülten várták a közönséget. Az uccákon fel és alá hullámzott a tömeg. A munkanap fáradalmi után mindenki

kitódult a friss levegőre. Egy ismert aradi orvos barátommal sétáltam, aki egy velünk szembe közeledő nőre hívta fel figyelmemet.

— Nézze meg jól Szerkesztő ur ezt a nőt — mondotta. — Ennek a szájában három esztendeje nem volt sem étel, sem ital.

Annyira hihetetlenül hangzottak ezek a szavak, hogy az első pillanatban nem tudtam szóhoz jutni. Ha nem orvos száját hagyta volna el ez a kijelentés, akkor Isten bizony könnyesre nevettem volna magam. De így nem maradt más hátra, mint jól szemügyre venni ezt a csodát és azután türelmesen megvárni a magyarázatot.

Alaposan megnéztem a nőt, aki közben elhaladt mellett. Neki is feltűnt, hogy szemeimet a szokottnál jobban rajta felejtettem és ő is rámeresztette macska szemeit. Majd többször hátranézett és mintegy bátorítólag visszanevetett.

Őszintén megvallva nem sok nézni való volt rajta. Kissé molett, meglehetősen izléstelenül öltözött nő volt. Arcán mély barázdákat szántott az élet sok szenvedése és a gond. A kozmetika művészetével igyekezett amennyire lehetséges ezt kendőzni.

Később megtudtam, hogy az uccán keresi kenyerét; foglalkozása: rendőri felügyelet alatt álló prostituált.

Amikor már messzire elhaladt, orvos barátom mesélni kezdett . . .

— Láttad ezt a nőt? Ő is egyike azoknak a szerencsétleneknek, akiket kitaszított a társadalom; hivatásos prostituált. Nem mindennapi tragédia az élete. Hogyan jutott a lejtőre az most nem érdekes. Elzüllött és évek óta szeretkezés a kenyerere. Egyik férfi ment, a másik jött és ő élte egyhangu, szomorú életét. Pontosan eljárt vizitre, talán néhányszor kórházban is volt. Egyszóval sorsa ugyan az volt, mint annyi sok száz „kolleganőjének“.

— Három évvel ezelőtt öngyilkosságot kísérelt meg. A legközönségesebb méreghez nyúlt: marószódát ivott. A men-

tők kiszállottak, első segélyben részesítették, kórházba vitték, ahol gyomormosást alkalmaztak. . .

— Az életét sikerült megmenteni, a méreg azonban teljesen összeégette a nyelöcsövét és azóta nem bír egyetlen egy falat ételt, egyetlen korty vizet lenyelni. Ekkor megoperálták és a gyomra fölött egy gumicsövet helyeztek el az orvosok és azóta ezen keresztül táplálkozik. Természetesen csakis folyadékokat vesz magához. Ha vacsorázott, akkor a gyomra körül csavarja a gumicsövet és azután egy haskötővel leköti. Többször azonban előfordul, hogy hirtelen elszédül és összeesik az uccán, s ilyenkor azután kórházba kerül.

— És szegény szerencsétlen pária ebben az állapotban is kénytelen tovább üzni foglalkozását. Olcsó pénzért árulja roncsolt testét és senki sem sejtí, hogy a haskötő alatt egy gumicső rejtőzik.

— Hogy meddig folytathatja ezt tovább, azt senki sem tudja. Ő sem gondol erre. Egyelőre él a mának.

Néhány berc múlva ismét találkoztunk vele, ott állott a Bohus palota sarkán. Egy férfivel beszélgetett. Egészen bizonyos üzleti tárgyalásokat folytatott. . .
(—ency).

Nem hagyta jóvá a pénzügyminiszter az aradi cukorgyár 20 millió lejes büntetését

Végleg megsemmisítették a marosvásárhelyi cukorgyár 101 millió lejes bírságát — Taranu Victor pénzügyi vezérfelügyelő nyilatkozata az aradi cukorgyár ügyéről

Az elmúlt esztendőben majdnem egyidejűleg három erdélyi cukorgyár ellen indult vizsgálat adóeltitkolás miatt. Elsőnek a botfalusi cukorgyár ellen érkezett feljelentés a pénzügyminisztériumhoz, amelynek alapján

a legszigorubb eljárás indult és a vizsgálat eredményeként 30 millió lej bírságot vetettek ki a gyárra, amit teljes összegben be is fizettek az államkasszába. A feljelentő — akkor még nem csak pénzügyi tisztviselők kaphattak jutalmat — felvették a milliós jutalékot és egyik napról a másikra, milliómos, gazdag emberek lettek. A könnyű vagyonszerzés lehetőségére sok embernek szeget ütött a fejébe és elragadta őket az aranyláz. Így indult meg a hajsza a marosvásárhelyi cukorgyár ellen. A székely főváros szenzációk központja lett. Letartóztatták a gyár néhány vezetőit és Keleti Péter a cukorgyár köztisztviselőben álló vezérigazgatója, aki Marosvásárhely társadalmi életében vezető szerepet töltött be és Erdély szerte híres volt nemes áldozatkészségéről, amelynek minden kulturális és irodalmi mozgalom támogatására sietett,

heteken keresztül ártatlanul szenvedett a börtönben, míg végre a lelketlen denunciánsok aknamunkája következtében meghurcolt embert rehabilitáltak. A marosvásárhelyi cukorgyárak között 101 millió lej bírságot róttak ki. Nem vették tekintetbe azt, hogy a vásárhelyi cukorgyár, amelyik fele annyi cukrot sem termelt, mint a botfalusi cukorgyár, 13 millió lej adót fizetett, amikor a botfalusi cukorgyár adója 4 millió lejt tett ki.

A hajsza hónapokon keresztül folyt, míg végül megállapítást nyert, hogy a büntetés kiróvása minden alapot nélkülözött és a kivetett bírságot megsemmisítették.

A marosvásárhelyi cukorgyár után az aradi cukorgyárra került a sor. Itt is megindult a vizsgálat és miként az Erdélyi Élet múlt számában megírtuk dr. Florian Petre pénzügyi inspektor 20 millió lejjel bírságolta az aradi vállalatot. A vizsgálat lefolytatására kiküldött inspektor jelentésében beszámolt arról, hogy itt is szabálytalanságok történtek és a cukorgyár különböző módon eltitkolta jövedelmét. A jelentés szerint a jövedelmet részint különböző személyi számlákon könyvelték el, részint pedig az árukészletet értékelték le.

A vizsgálat lefolytatásáról beszámoló részletes jelentést, valamint a 20 millió lejes bírság kiróvásáról szóló jegyzőkönyvet felterjesztették Bucurestibe, ahol hónapokon keresztül feküdtek a pénzügyminiszteriumban az iratok.

Illetékes helyről nyert értesüléseim szerint *a pénzügyminiszter miután felülvizsgálta a hatalmas dossziét, megállapította, hogy nem volt alapja a sokmillió bírság kiróvásának és nem hagyta jóvá a büntetést.* Határozatáról értesítette az érdekelteket, de egyben pótvizsgálat lefolytatását rendelte el.

Az aradi cukorgyár ügyében érdeklődtem Taranu Victor pénzügyi vezérfelügyelőnél, aki a következőket jelentette ki:

— A részletekről nem nyilatkozhatom, annyi azonban tény, hogy a pénzügyminiszter nem hagyta jóvá a 20 millió lejes bírságot.

Ugy látszik, hogy az utóbbi időkben szerfelett elszaporodott vizsgálatok, amelyek „adóeltitkolás” miatt indulnak meg a legtöbb esetben negatív eredménnyel végződnek és az expressz tempóban kirótt bírságok, ahol csak úgy dobálnak a 10 milliókkal, tulnyomóan megsemmisülnek.

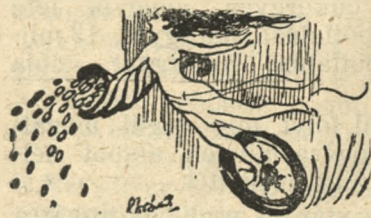
— Hogyan van az, hogy mostanában annyi embert tartóztatnak le mindenféle visszaélés miatt?

(A bíró, amikor meglátja Kohnt, elképedve mondja:

— Hallja, maga már nyolcadszor áll itt előttem a legkülönbözőbb bűncselekmények miatt!

— Hát tehetek én róla, bíró ur, — védekezik Kohn, — hogy mindenre van egy paragrafus?)

A törvény világosan kimondja : a feljelentő csakis abban az esetben kaphat jutalmat, ha az pénzügyi tisztviselő

keresethez — a pénzhez, az igények a toronymagasságig emelkedtek. Az utóbbi években azonban az egyre súlyosbodó gazdasági helyzet következtében mind jobban a föld alá bujt a pénz, míg eljutottunk odáig, hogy ma már alig látható valahol. A ma embere, azonban ebbe nem akar beletörődni. Minden eszközt megmozgat, csakhogy lehetőleg munka nélkül pénzhez, vagyonhoz jusson. Erre vezethető vissza, hogy a legutóbbi években különösen elszaporodtak az intellektuális bűncselekmények, hamis bukások, hitelezői csalások, sikasztások és mindenütt felüti fejét a háboru utáni évek szülötte : a korrupció.

A ma embere nem válogat az eszközökben. Egyetlen szent cél lebeg előtte : az arany. Bármilyen áron meggazdagodni. Így természetesen azután ki az idő a denúnciansok tömegét. A gyászos emlékü sziguranca a denúnciansok egész raját mozgósította és számtalan ember szomorú szenvedéseknek volt kútforrása a ma emberének könnyelmű és lelketlen mentalitása : pénzt minden áron.

A pénzügyi, vám és monopóliumok is éveken keresztül szabad működési területet biztosítottak a denúnciansoknak és a „feljelentő“ busás jutalomban részesült.

A denúnciansoknak azonban bealkonyodott. Nem lehet többé besugásokkal, árulkodásokkal pénzt, sőt mi több vagyont keresni.

Az utóbbi időben különösen sokat szerepelt a napilapok hasábjain az a kérdés, hogy megilleti e a jutalom azt a feljelentőt, aki különböző kihágások, csempészések vagy adóeltitkolások miatt tesz feljelentést. Voltak, akik egy miniszteri rendeletre hivatkozva azt állították, hogy nem. Mások pedig arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a törvény biztosítja a feljelentő jutalmát, már pedig miniszteri rendelettel nem lehet a törvényt megváltoztatni.

Illetékes helyen azonban alkalmunk volt meggyőződni arról, hogy a törvény világosan kimondja : a feljelentő csakis abban az esetben kap jutalmat, ha az pénzügyi tisztviselő. A félreértésekre eddig a Madgearu-féle pénzügyi törvény egyik homályos paragrafusával szolgáltattott okot. Ez a törvény ugyanis, amelyik 1929 december 25-én a Monitorul Oficial

288. számában jelent meg a 8. szakaszban csak a „feljelentőről“ intézkedik.

A Monitorul Oficial 1930 február 1-én megjelent 25. száma azonban minden félreértést eloszlat. Ekkor jelent meg a Madgearu-féle törvény 8. szakaszának helyesbitése, ahol tisztán kimondja, hogy más nem kaphat jutalmat, csakis pénzügyi tisztviselő. A vita ezzel végleg lezárult.

Taranu Victor: „300-400.000 lej birság vár az Aradi Iparosok Hitelszövetkezetére“

A vizsgálat megállapításai szerint történt adóeltitkolás az új intézetnél — Reinhardt Gyula nem tud semmiről
Taranu Victor és Reinhardt Gyula nyilatkozata

A hónap első napjaiban beadvány érkezett az aradi pénzügyigazgatósághoz, amelyben az Aradi Iparosok Hitelszövetkezetének egyik elbocsájtott tisztviselője feljelentést tett az intézet ellen és azzal vádolja annak vezetőségét, hogy a ténylegesnél kevesebb jövedelmet mutatott ki, miáltal adóeltitkolást követett el. Amikor a feljelentés beérkezett, véletlenül Aradon tartózkodott Procopiu pénzügyminiszteri vezérigazgató, aki személyesen vezette az első napokban a vizsgálatot. A lapok akkor megírták, hogy a vizsgálat negatív eredménnyel végződött és semmi néven nevezendő szabálytalanság nem történt. Ezzel szemben illetékes helyen arról értesülünk, hogy a vizsgálat csak a napokban nyert befejezést és megállapította, hogy tényleg történt adóeltitkolás.

Ezzel az ügyel kapcsolatban felkerestük Taranu Victor pénzügyi vezérfelügyelőt, aki a következő nyilatkozatot tette:

— Az Iparosok Hitelszövetkezete ügyében a vizsgálat csak most nyert befejezést. A vizsgálat során, amit én vezettem le, megállapítást nyert, hogy az intézetnél tényleg történtek szabálytalanságok és mintegy félmillió lejt kitevő jövedelmet titkoltak el az adózás alól. A büntetés tehát elmaradhatatlan és erről a jegyzőkönyvet a napokban fogjuk felvenni, amikor kirójjuk a birságot. A büntetés összegét még nem állapítottam meg, annyit azonban mondhatok, hogy mintegy 3-400.000 lej birság vár az Aradi Iparosok Hitelszövetkezetére.

— Felkerestük Reinhardt Gyulát, az aradi iparosság köztisztviselőben álló vezérét és az Iparosok Hitelszövetkezetének egyik vezetőjét, aki a következőket jelentette ki.

— Mi nem tudunk semmiről semmit. Procopiu vezérigazgató ur annak idején kijelentette, hogy mindent rendbenlévőnek talált. Éppen ezért nagyon csodálkozom azon, amit Ön mond. Mi még semmi hivatalos értesítést nem kaptunk.

Arra a kérdésre, hogy történt-e adóeltitkolás a pénzügyintézetnél, Reinhardt lakonikus rövideggel, határozott hangon válaszolt:

— Nem.

Az artistanőket is állandó orvosi vizsgálatra kényszeríti az új egészségügyi törvény

Dr. Cucu főorvos lesz az aradmegyei orvosi tanács elnöke Aradon már szeptember elsején bezárják a nyilvános házakat — Találkahelyeket vagy garni szállodákat sem engedélyez az új törvény

Az „Erdélyi Élet“ legutóbbi számának hasábjain részletesen beszámoltunk az új egészségügyi törvényről, amelynek rendelkezései szerint a nyilvános házak a törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül bezárandók. Dr. Tesic ismert aradi specialistával, a poliklinika szak-

orvosával folytatott beszélgetésünk alapján rámutattunk az új törvény szociális és közegészségügyi jelentőségére, s megállapítottuk azt, hogy ennek rendelkezései öröndetes lépés a nyugatizálódás felé. Minden tekintetben csak örömmel lehet üdvözölni a törvény rendelkezéseit, amelyek elseprik a föld színéről a huszadik század szégyenét, a leánykereskedelem fészékét, az éjszakának legsötétebb büntanyáját: a bordélyházakat.

Az új törvénynek a végrehajtási utasítása még nem jelent meg, de napról-napra újabb érdekes részleteket sikerül megtudnunk ezzel a kérdéssel kapcsolatban. Igen nagy jelentőséget lehet tulajdonítani annak, hogy az új törvény az artistanőket is állandó orvosi felügyelet alá helyezi. Ezt a rendelkezést a legnagyobb örömmel lehet üdvözölni, mert az egyik ismert aradi szakorvos jelentései szerint épen az artistanők voltak azok, akik a legnagyobb mértékben terjesztették a nemi betegségeket. Senki sem ellenőrizte őket, teljesen tetszésükre volt bízva, hogy betegség esetén gyógykezeltesék magukat és így tekintélyes részük állandóan magával hordozta a kórtokozó bacillusokat. Eddig ugyanis az volt a helyzet, hogy az a nő, aki tagja volt az artista egyesületnek, artista igazolványt kapott és ezáltal már mentesült a rendőrségi ellenőrzés, illetve az orvosi felügyelet alól, már pedig köztudomásu, hogy az ilyen „artistanőknek“ legnagyobb része nem a 100—150 lejes gázsiból tartotta fenn magát és vásárolt tizezreket érő toiletteket és bundákat. Kültelki kávéházak, sötét lebuajok varietekké avansáltak, ahol néhány kifestett „artistanó“ néhány táncot lejtett el és a „világvárosi műsor“ véget ért. De azután kezdődött csak hívásuk: a konzumüzlet. Reggelig a vendégek asztalánál mulattak és azután ...

A tisztességes artisták és artistanők, kik hivatásuknak és művészetükből éltek, szintén érezték ennek a helyzetnek

tarthatatlanságát, de segíteni rajta nem lehetett. Most az új törvény rendet teremt: az artistanók kötelesek rendszeres orvosi vizsgálat alá vetni magukat. Tekintettel arra, hogy bármelyik szakorvos elvégezheti a vizsgálatot, ez még a tisztességes életet élő artistanókra sem lehet kellemetlen.

Az Erdélyi Élet mult számában beszámoltunk arról, hogy vármegyénként külön orvosi bizottság alakul, amelynek feladata a venerikus bajok leküzdése lesz és ennek a hatáskörébe lesz utalva a prostitúció feletti ellenőrzés is, mert a prostituált leányokat kivette a rendőrség felügyelete alól.

Feltétlenül megbízható helyről nyert értesülésünk szerint ennek a vármegyei orvosi tanácsnak elnöke dr. Cucu Vazul városi főorvos lesz, aki minden tekintetben méltó arra, hogy ezt a fontos pozíciót közmegelegedésre töltsse be.

Az orvosi tanács „agent sanitar“-okat fog alkalmazni és ezek fogják felülvizsgálni, hogy a prostituáltak eleget tettek-e kötelezettségeiknek, pontosan megjelentek-e orvosi vizsgán, egyszóval ugyanazzal a hatáskörrel fognak rendelkezni, mint a rendőrség erkölcsrendészeti osztályának detektívjei.

Megirtuk, hogy a törvény rendelkezései szerint a nyilvános házak hat hónapon belül bezárandók. A törvény a hat hónapos határidőt, mint a legvégső terminust állapítja meg, a nyilvános házak bezárása azonban a legtöbb városban sokkal hamarabb be fog következni.

Értesüléseim szerint például Aradon szeptember 1-én végleg bezárulnak a bordélyházak rácsoskapui.

Természetesen a nyilvános házak tulajdonosai között nagy riadalmat keltett a törvény rendelkezése, mert ezáltal horribilis jövedelmektől estek el. Még meg sem jelent a törvény végrehajtási utasítása, máris azon törik a fejüket, hogyan lehetne a törvény szigorú paragrafusai között kiutat találni és a busás anyagi jövedelmet továbbra is biztosítani. Az egyik ilyen ház tulajdonosa azzal a tervvel foglalkozik, hogy hirhedt emberhusmészárszékét átalakíttatja. A földszinten büffét rendez be és az emeleti szobákat albérletbe adja ki azoknak a szerencsétlen páriáknak, akiknek verejtékéből gyűjtötte vagyonát.

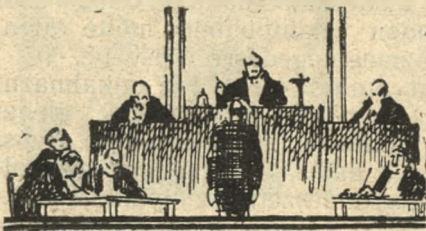
A törvény azonban ennek is elejét veszi, mert annak az elvnek szemelőtt tartásával, hogy senkisémet csinálhat más testéből üzletet, az ilyen találkahelyeket vagy szállodának elnevezett burkolt bordélyházakat sem engedélyez.

A tisztító munkálat megkezdődött és hisszük, hogy rövid időn belül végleg megtisztítják az emberiséget ezektől a sötétlelkű üzletemberektől és a leánykereskedelem tűzfészkeitől.

Mucius Scaevola.

Hogyan károsította meg háromnegyedmillió lejjel a kolozsvári Renner bőrgyárt Grieshaber Imre?

A letartóztatott sikkasztó kicsalta Hecht igazgatótól az ellene összegyűjtött bizonyítékokat és azokat megsemmisítette — Hónapokig tartott, amíg újra összegyűjtötték a bizonyítékokat — Több aradmegyei termelő hamis nyugtájával operált a szélhámos

Az aradi ügyészségi fogház egyik üres cellája ismét vendéget kapott. Ujra egy intellektuális bűncselekmény. Grieshaber Imre, az aradi képviselője a kolozsvári Renner Testvérek és Társa Részvénytársaság bőrgyárnak, bevonult a marospartii szanatóriumba. Hónapokon keresztül folyt ellene a vizsgálat és a bizonyítékok egyre gyűltek, míg végül bekövetkezett a letartóztatás.

Grieshaber Imre jellegzetes alakja volt Arad kávéházi életének. Meglehetősen költséges életmódot folytatott, arra azonban senkisémm gondolt, hogy bűnös uton szerzett pénzen elégitette ki költséges passzióit. A márványasztal mellett a kávéházban állandóan óriási üzletekről beszélt, csak úgy röpködtek a levegőben a százezres számok és mindenki azt hitte, hogy jól megy neki, sokat keres.

Ez év február első napjaiban azonban bekövetkezett az, amire senkisémm számított: bűnvádi feljelentés érkezett Grieshaber Imre ellen az aradi ügyészséghez. A kolozsvári Renner bőrgyárt tette a feljelentést és 775.000 lej elsikkasztásával vádolták. Grieshaber kihallgatása során ügyesen védekezett és sikerült elkerülnie a letartóztatást. Néhány nappal később pedig nyílttéri nyilatkozatokat tett közzé az aradi lapokban. Ártatlanságát hangoztatta és sajtóperrel fenyegette meg azokat az újságírókat, akik hirt adtak az ellene beadott bűnvádi feljelentésről. A beígért sajtóperrek azonban elmaradtak és bekövetkezett Grieshaber letartóztatása.

Grieshaber hosszú idő óta állott összeköttetésben Románia egyik legnagyobb iparvállalatával, a kolozsvári Renner bőrgyárral, amelynek aradmegyei vezérképviselője volt. A Minervei-uca 21. szám alatt rendeztek be neki egy raktárt és ide halmozták fel azt a nyersbőrt, amit ő a gyár részére összevásárolt. A központ időnként nagyobb összeget folyósított neki előre és ebből azután egész Aradmegyében bevásárlásokat eszközölt s a nyersbőrre előlegeket folyósított az egyes termelőknek. Hecht Dezső, a gyár egyik igazgatója időnként ellátogatott Aradra és vele ejtette meg minden

alkalommal Grieshaber az elszámolást. Pontos kimutatást készített ilyenkor, hogy kinek mennyi előleget folyósított és ha a központ információi szerint ezek a termelők jó bonitásúak voltak, ezt minden további nélkül tudomásul vették. Senkisémm gondolt még akkor arra, hogy Grieshaber ilyen csunyán vissza fog élni a gyár vezetőségének bizalmával.

• Ez év január 17-én váratlanul megérkezett Aradra Hecht Dezső igazgató és elszámolásra szólította fel Grieshabert, akit meglepetésszerűen ért a rovancsolás. Mégis megcsinálta az elszámolást, amelynek végeztével 28.967 lej hiány mutatkozott. Erre szigorubb rovancsolás következett, amelynek során megállapítást nyert, hogy Grieshabernek a gyár 1 millió 822 lejt adott és csak 911.855 lejjel tudott elszámolni. Ekkor ő azt állította, hogy Werner Fülöp pankotai, Werner Lajos béli, Waldmann Izsó, Spitzer Adolf szentmiklósi, Ungár Jenő kisjenői, Koller Lajos gyoroki, Guthir Rezső aradi, Czermák József zimándi és Kiss Pál pécskai termelőknek 268.900 lej előleget folyósított. A gyár ezeknek levelet irt és a beérkezett válaszokból megállapították, hogy ezek a termelők nemcsak előleget nem kaptak Grieshabertől, hanem még ő tartozik nekik. Ekkor a hiány már 374.867 lej volt. Erre újabb vizsgálat indult. Újra megérkezett Aradra Hecht Dezső igazgató egy ügyvéd társaságában és újabb szigorú revíziót folytattak le, amelynek során Grieshaber bevallotta, hogy elszámolásában hamis adatokat szerepeltetett és kérte, hogy mutassák meg neki az ellene produkált terhelő bizonyítékokat. Amikor ezeket odaadták neki, ekkor Grieshaber az összes dokumentumokat megsemmisítette és könyveiből is kitépte azokat a lapokat, amelyek az ő bűnösségét dokumentáló adatokat tartalmazták. Így akarta lehetetlenné tenni, hogy ellene bizonyítékokat produkáljanak. A rovancsolás azonban tovább folyt. Átvizsgálták a könyveket, raktárrevíziót tartottak, amelynek során megállapították, hogy a raktárból 282.376 lej értékű áru hiányzik. A kár tehát egyre nőtt. A hitelezők egymás után jelentkeztek. Végre összegezték a hiányzó összegeket és megállapítást nyert, hogy Grieshaber 725.830 lejjel károsította meg a kolozsvári vállalatot.

Hónapokig tartott a vizsgálat, míg végül a bizonyítékok tömege gyűlt össze és a vizsgálóbíró előzetes letartóztatásba helyezte Grieshaber Imrét.

F—gy.

— **Hogy van az, hogy minduntalan újabb panamák kerülnek felszínre?**

(A vonaton utazik egy galíciai, aki folyton a fejéhez kap és leszed egy állatkát. Egy másik utas megszólítja:

— Csak azon csodálkozom, hogy úgy egy kapásra mindjárt megfogja.

— Mbach, — mondja a galíciai — ha mellé nyulok, akkor is fogok egyet.)

Az „Erdélyi Élet“ akciója: **Állandó nemzetközi mintavásárt Aradnak!**

A mintavásárral kapcsolatban mezőgazdasági és állatkiállítások is rendezhetők lennének — A kereskedelmi kamara vezetősége nem zárkozhatsz el a kezdeményezés hathatós támogatása előtt és azonnal meg kell kezdje az akciót — A terv megvalósítása a végpusztulástól mentené meg a régen híres aradi butoripart
**Reinhardt Gyula: „A múlt év 255 aradi asztalos-
iparosának száma 150-re apadt le“**

Városszerte osztatlan lelkesedéssel fogadták az „Erdélyi Élet“ legutóbbi számában megindított akciónkat:

Állandó nemzetközi mintavásárt Aradnak

Közgazdasági körökben nagy helyesléssel találkozott az „Erdélyi Élet“ szerkesztősége

által felvetett ötlet, aminek megvalósítása esetén a lehetőségeknek végeláthatatlan perspektívája nyílta meg Arad haldokló ipara és kereskedelme előtt. Nem tartjuk a felvetett eszme megvalósítását könnyűnek, de lehetetlennek sem, mert akkor a tervvel elő sem állanánk. A ködös tervekből a keserű tapasztalatok kiábrándítottak bennünket. Az „Erdélyi Élet“ szerkesztősége által kezdeményezett tervben azonban van reálitás és életképesség; csak kiviteli energia és szívósság kell hozzá. A kérdés tanulmányozást és adat-szerzést igényel, bizottsági előkészület kell hozzá; de e város kereskedelmének és iparának meg nem szűnő jalkiállításai nem engedik meg, hogy a nemtörődömség, hanyagság és kishitűség ennek az eszmének a temetője legyen.

Az „Erdélyi Élet“ múlt számában *Domán Sándor*, az aradi Kereskedők Testületének elnöke nyilatkozott ezzel a kérdéssel kapcsolatban és rámutatott arra, hogy igenis létjogosultsága volna Aradon a nemzetközi állandó mintavásárnak, mert városunknak van egy speciális ipara: a régen híres butoripar, ami megadná a mintavásárnak speciális jellegét és karakterét.

Romániában tudunkkal egyszer már próbálkoztak is ilyen nemzetközi vásár rendezésével Bukarestben, de állandó jellegű nemzetközi mintavásár még sehol sincs és így ha Arad kezébe vehetné ezt a tervet és meg is valósítaná, a város közgazdasági világának óriási szolgálatot tehetne.

Ezzel kapcsolatban arra is gondolunk, hogy esetleg mezőgazdasági kiállítást is rendezhetnénk Aradon és pedig szintén nemzetközi, de legalább is országos kiállításokat. Itt is mi lehetnénk a kezdeményezők és itt is jelentékeny dol-

gokat lehetne produkálni. Nemzetközi viszonylatban is elsőrendű és feltűnésteltető állatkiállításokat rendezhetnénk; a mi friss vért csepegtetne az erdélyi és bánáti mezőgazdaság és állattenyésztés ereibe.

A legfontosabb azonban ezeknél a kérdéseknél *a pénz!*

Nézetünk szerint a Kereskedelmi Kamaráknak ma meglehetősen nagy jövedelmük van és annak jelentékeny részét aligha fordíthatnák hasznosabb célra, mintha megvetik ennek az intézménynek az alapját és ha belekapcsolnak ebbe mezőgazdasági kiállításokat is, akkor a Mezőgazdasági Kamarák is áldozhatnak erre a célra.

Ezenkívül természetesen a város is áldozatokat kellene hozzon, szent meggyőződésünk azonban, hogy mindezek a befektetések meghoznák a maguk gyümölcsét: *ujból nagygyá tennék Arad iparát és kereskedelmét.*

Az „Erdélyi Élet“ által kezdeményezett terv mindenkit gondolkodóba kell ejtsen és az illetékesek nem térhetnek napirendre felette. Elérkezett a tetteknek órája és mindenkinek kötelessége haldokló iparunk és kereskedelmünk megmentése érdekében munkálkodni. Akciónkat megkezdtük, állandóan felszinen fogjuk tartani és a rendelkezésünkre álló minden eszközzel harcolni fogunk annak sikeréért. Arad ipara és kereskedelme követeli, kövessen el mindenki mindent, az idők szava parancsolja:

Állandó nemzetközi mintavásárt Aradnak!

A közgazdasági élet kimagasló egyéniségeit fogjuk lapunk hasábjain sorra megszólaltatni és véleményüket kérjük ki eszel a kérdéssel kapcsolatban.

Ezzel egyidejűleg azonban lapunk hasábjait olvasóközönségünk rendelkezésére bocsájtjuk és minden szerkesztőségünkhöz érkező hozzászólásnak készséggel adunk helyt.

Felkerestük *Reinhardt* Gyula butorgyárost, az aradi iparosság köztisztelőben álló vezérét, aki a következő nyilatkozatot tette az „Erdélyi Élet“ részére:

— A tervet csakis a legnagyobb örömmel tudom üdvözölni és elismerést érdemel az „Erdélyi Élet“, hogy egy ilyen nagyjelentőségű akciónak a kezdeményezője volt. Nagyon szép lenne, ha megvalósulhatna az aradi állandó nemzetközi mintavásár. Minden meg volna, csak a pénz és a hely hiányzik. Mondhatom, hogy ezen a téren nekünk már meg van a tapasztalatunk. 1925-ben már próbálkozott a kamara egy mintavásár rendezésével, de az meglehetősen

nagy deficittel végződött. Ennek egyik oka az volt, hogy nem állott megfelelő épület rendelkezésére, a két iskola pedig ahol a mintavásárt tartottuk, nem volt alkalmas. Ha mód volna arra, hogy egy megfelelő épületet emeljünk erre a célra, akkor lehetne szó az állandó aradi nemzetközi mintavásár megrendezéséről.

— Az aradi híres butoripar már annyira legyengült, hogy egymaga nem bírná el a költségeket, hanem a kamara,

város és állam kellene ennek nagy részét magára vállalja.

— Azt mindenesetre le kell szögezni, hogy az állandó mintavásár óriási kihatással lenne és kétszeresére, esetleg háromszorosára emelné a mai termelést. Ez pedig a huszonnegyedik órában történne, mert végpusztulás fenyegeti a híres aradi butoripart. A múlt év 255 aradi asztalosiparosának száma 150-re apadt le, 105-en kénytelenek voltak a tűrhetetlen állapotok miatt beszüntetni üzemüket és beadni iparukat. És megvagyok győződve arról, hogyha a helyzet nem változik, akkor az asztalosiparosoknak egész sora zárja

be még műhelyét, mert lehetetlen a mai nehéz gazdasági válság idején a kirótt közterheket, a magas kamatokat és emellett a keresletnek teljes hiányát elviselni.

— Még egyszer hangoztatom azonban, hogy az „Erdélyi Élet“ által felszínre hozott tervét a legmelegebben üdvözölöm és ha szükség lesz rám, szívesen állok annak propagálói közé és összes régi tapasztalataimat e nemes cél rendelkezésére bocsájtom. 1890 óta néhány kiállítás megrendezésénél tevékenykedtem és ezen idő alatt alkalmam volt némi tapasztalatokra is szert tenni.

Eddig tartott a nyilatkozat, ami bizonyítéka annak, hogy az „Erdélyi Élet“ akcióját, mellyel a haldokló aradi ipart és kereskedelmet, egyszóval városunk közgazdasági életét szándékszik megmenteni a végpusztulástól, mint előre várható volt mindenütt megértéssel és szeretettel fogadták s városunk közgazdasági életének vezetői sorra magukévá teszik kezdeményezésünket.

Jiddisch kritika a Jiddisch-színházról

Ech hob ongeschaut insere Brieder in die Nyári Theater und sie hoben mir séhr gefallen, sö sennen posched grejszartig, ein Jantev vor mir a jede Vorstellung. Ech hob eine Scheile: dorf man spielen, wenn nischt e ganze Minje züsammengékümnen ist? Ech hab sie gesehen spielen und im Theater woren nor nein Leite. Mir scheint der Direktor ist e Amhoorec, der nischt wust, wo Gatt wohnt, vielleicht esst er auch Chazer und trogt ka Zizesz und lgt ka Tvilem und trinkt Neszech Wein u. hat ach ingerische Schikszesz gern.

Aber die Vorstellungen woren ganz koser. Diese jiddische Kinstler kennen einem die Peischl züsammendriicken. Die Gajem haben ach gewant und haben für den Minister e Miseberach sogen lassen, weil er hat gelassen, dass die jiddische Schajspieler sollen ajsziehen die ingerische Schauspieler von den Zoresz, in wos se sennen.

Mir hat sehr gefallen die Szidi Thal grajsze Szimche hob ich on sie gehabt. Sie ist gut, wie a frische Gansleber, alle jiddische Kinder gesagt e solch schene, betamte Frauenzimmer. Wer mer e guts Kind.

— A zsidók deputációba mentek Vaidához. Védelmet kértek a diákok ellen. Vajda kitérő választ adott. Mi ennek a magyarázata?

(Méltóságos uram, egy félévvel ezelőtt volt kegyes megengedni, hogy ha minden kötél szakad, forduljak önhöz.

— Helyes. Majd a titkárom kiutal magának egy olyan kötelet, amelyik nem szakad.)

.....

— **Hogy került mégis ilyen sok hiba az ujságírók nyugdíjtörvényébe, amikor annyi kézen megy keresztül?**

(Kohn bemegy egy vendéglőbe. A pincér hozza a levest, de Kohn egyszerre csak felkiált:

— Micsoda wirtschaft van maguknál? Hogy lehet ilyen piszkos tényért adni?

— Bocsánat, — mondja a pincér — de ez nem csoda, nálunk akkora személyzet van, hogy minden tíz kézen megy keresztül.)

Még mindig nem ismeri Ön a

gyógytejet?
Izletes, üdítő és
gyógyhatsu.

Egészségesnek üdülést, betegnek gyógyulást je ent.

Kérdezze meg orvosát.

Kapható minden jobb csemegeüzletben és tejcsarnokban.

Viszonteladóknak a

SAYA Társaság

képviselőténél, Str. Ghiba Birta
No. 30

**MINDEN HÁZNÁL
LEGYEN**

HA NINCS, AKKOR VEGYEN!

Jéglőfizetéseket Reusz
cég bármikor felvesz.
Pontos szállítás.
Telefon 141.

Egészen

röviden:

az
ERDÉLYI ELET

a legjobb, a legrégebb, a legmagyarabb, a legérdekesebb, a legmegbízhatóbb romániai magyarnyelvű riportlap! Olvassa és terjessze

AZ

**ARADI
KÖZLÖNY**

Erdély leg-
régibb, legolvasottabb és
legelterjedtebb napilapja!

Szines fényképek,
pastell-, aquarell- és olaj kivitelben. Portré, gyermek és interieur felvételek a nap bármely szakában, vasárnap is

Feszler Róbert
fotóművészeti szalonjában. Esti pillanattelvételek Nitraphot reflektorok mellett. A Consum részletcsoporttagja. Tekintse meg a kirakatokat.

Arad, Bul. Reg. Maria 20.
Szabó Albert üvegházában.

THERAPIA

szanatórium Arad, Str. Iosif Vulcan (Kazinczy-u.) 8.

Telefon 532.

Telefon 532.

Legmodernebb műtőfelszerelés.
Röntgen, Quarz. — Diathermia.

Kül- és belföldi gyógyszer különlegességek

VOJTEK
gyógyszertár

==== **Részletre készpénz áron vásárolhat!** ====

Mielőtt az őszi divatszükségletét beszerezné, okvetlen keresse fel

GOLDSTEIN LAJOS
divatáruházát,

Arad, Strada Bratianu (Weitzer János-uca) No. 2,
ahol női és férfi divatszükségeit legolcsóbban beszerezheti.

Nem kell angol partírut ügynöktől venni

**féláron kap
angol ujdonságot**

J. SCHUTZ-nál Arad, Str. Eminescu 2.
(v. Deák Ferenc-ucca)

**WEISZ LIPÓT
FOTOSZALONJA**

Bulevardul Regina Maria No. 22.
(Dáciával szemben)

Gyermek-, portait és interieur fel-
vételek a legszebb kivitelben esz-
közöltetnek.

**Házak vételét
és eladását közvetíti**

**Herzog
Sándor**

Str. Bratianu 15. (Weitzer-ucca)

Central University Library Cluj

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 600 lei
Félévre 300 lei
Negyedévre . . . 150 lei
Az egyes szám ára 20 lei
Ó-Romániában . 20 lei
Jugoszláviában 4 dinár
Csehszlovákiában 4 c. k.
Amerikában 1 évre 5 d.

Telefonszám 520.

Megjelenik minden hó 1-én, 11-én és 21-én. Hirdetések közvetlenül a kiadóhivatalhoz küldendők vagy bármelyik hirdetőiroda útján is feladhatók. A hirdetések díja szövegoldalon 8 lei, hirdetésoldalon 6 lei négyzetcm.-ként.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Arad, Str. Cloșca (Szent László-u.) 2.

Előfizetési árak egy évre: vállalatoknak, nagykereskedőknek 1000 lei,
nyugdíjasoknak, köztisztviselőknek 300 lei.

Szent Imre évre

Budapestre és tovább utazók részére
jegyek és igazolványok

a Waggon-Lits Cook utazási világvállalat aradi
menetjegyirodájában, Minorita templommal szemben
Telefon: 6-57.

Butor részletre kézpénz ár- ban kedvező feltételekkel Garai

ARAD, Piața Avram Iancu No. 10.

TIMIȘOARA, Fabrica P. Coronini No. 23.

**Ha kárpitos munkát
akar jól és olcsón**

forduljon
bizalommal

Wohlberger Sándor

kárpitoshoz Arad,
Str. Brătianu 21.
(Weltzer J.-ucca.)

Mindennemü szőrme munkát és

szőrmeáruk

nyári gondozását
előnyös feltételekkel

felelősség mellett
vállalom.

**Engelhardt
Ferenc**

Arad, Str. Eminescu (Deák F.-u.) 1.

**Muzsay
József**

ARAD,
színházzal szemben

ÖLTÖNY, TRENCH-
COATS, ULSTER

Legjobb- és legolcsóbb!

Szőnyeg, függöny, stor, ágy- és asztalterítő,
sezlonátvévő, butorszövet,
brokát és mokett, roletta- és matracgradl, függöny-etamin és
ussor, paplan, nyári takaró, kelengyevá-
szon, zefir, selyem, szövet- és bélésáru **legolcsóbban**

„MERCANTIL“

szőnyeg- és divatáruházban Arad, Bul. RegMaria 18.

Lovrov & Co. Arad.

Kiadja az Erdélyi Élet lapkiadó vállalat.